

Jan Jeník a program UNESCO MaB (Man and Biosphere = Člověk a biosféra)

Foto J. Květ

Jan Květ

Spolupráce: Věra Hrušková, Eva Jelínková

Seminář k 90. narozeninám Jana Jeníka

Praha, 28.1.2019

Ankh, staroegyptský symbol života, se stal symbolem MaB. (Výtvarné ztvárnění s motivy z CHKO/BR Třeboňsko z rukou umělce Jindřicha Vydry.)

THE MAB PROGRAMME

*People living in
and caring for the biosphere*

Obecná idea programu MaB (1971 -):

na základě přírodních i společenských věd MAB prosazuje udržitelné využívání a ochranu biologické rozmanitosti a zlepšování vztahu lidí k jejich životnímu prostředí v globálním měřítku.

MaB po IBP (1965-74) naším 2. tolerovaným oknem do světa!

Výzkumné období MaB (14 projektů 1970-82, pak výzkum téměř jen v BR) – výzkumná práce J. Jeníka:

- Projekt „Lesy mírného pásma“ - zřízení evropského centra na LF VŠZ Brno (vedl E. Klimo)
- Projekt „Horské ekosystémy“ – výzkum a mezinárodní koordinace ekologického výzkumu zejm. středohor. Srovnání horské tundry středoevropské s arktickou tundrou (Skandinávie)

Obě foto: z materiálů kraje Hradec Králové

- Projekt „Vody a mokřady“ – výzkum dřevinných mokřadů (olšiny, nově vzniklé vrbové „pralesy“), rašeliniště, říční nivy
- Projekt č. 8: „Biosférické rezervace“: návrhy na jejich vytváření (1977 Třeboňsko a CHKO Křivoklátsko, od r. 1990 další), příprava podkladů pro vyhlášení. (Třeboňsko BR 1977, CHKO 1979. Jan Jeník v komisi pro život. prostředí města Třeboně, asi 1. v ČR)

Pálava, podzim 1970, Foto ?

Jan Jeník - exkurze ČNK MaB CHKO/BR Křivoklátsko, duben 2007

Foto M. Hátle

Křivoklátsko 1977

Třeboňsko 1977

Pálava 1986; Dolní Morava 2003

Šumava 1990

Krkonoše/Karkonosze 1992

Bílé Karpaty 1996

Hlavní publikace J. Jeníka ve vztahu k MaB a BR:

Jeník J., ed. 1975: Přírodní poměry a životní prostředí Třeboňska. Podklady pro vyhlášení CHKO Třeboňsko. (R. 1977 využito pro vyhlášení BR, 1979 CHKO)
Vypracovala komise pro ž.p. města Třeboň

Jeník J., Přibil S., eds. 1978: Ekologie a ekonomika Třeboňska 1, 2. *Sborník z konference*

Jeník J., Martiš M., Přibil S. 1980: Ekologická optimalizace hospodaření v CHKO Třeboňsko *Odborný poklad pro orgány státní správy*

Jeník J., Květ J., eds. 1983: Studie zaplavovaných ekosystémů u Třeboně. *Studie ČSAV 3/3*

Přibil S., Janda J., Jeník J. 1990: Ekologie a ekonomika Třeboňska po 10 letech 1, 2. *Sborník z konference*

Jeník J., Price M.F. 1994: Biosphere Reserves on the Crossroads of Europe. *Empora, Praha.*

Jeník J. et al. 1996: Biosférické rezervace České republiky. *Empora, Praha.*

Prach K., Jeník J., Large A.R.G., eds. 1996: Floodplain Ecology and Management. *SPB Acad. Publ., Amsterdam.*

Květ J., Jeník J., Soukupová L., eds. 2002: Freshwater Wetlands and their Sustainable Future. A Case Study from the Třeboň Basin BR. *UNESCO Series 28. UNESCO Paris & Parthenon Publ. Boca Rayton, etc.*

+ větší počet článků v českých a zahraničních časopisech a sbornících.

Působení Jana Jeníka v organizaci programu MaB

Obecná koncepce a naše účast v MaB :

V národním měřítku Československa, resp. České republiky:

- Člen ČSNK MaB: 1971 – 1990
- Předseda ČSNK a pak ČNK MaB 1990 – 1998

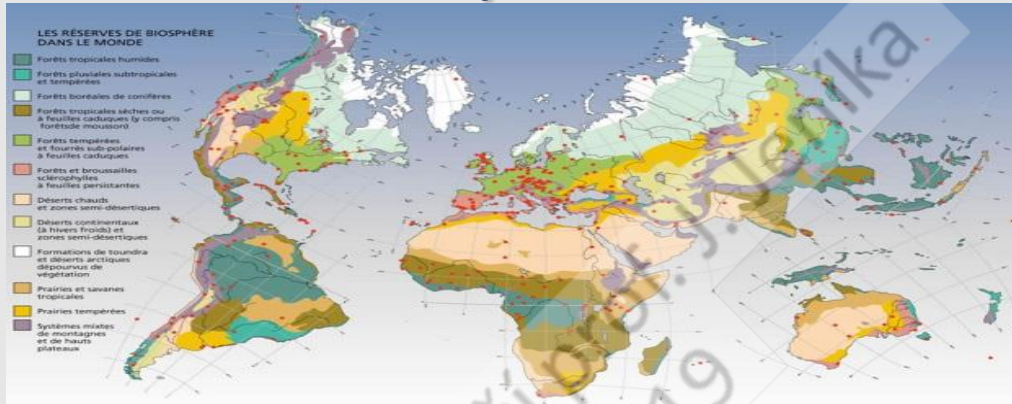
Obě krajní foto:
Archiv AOPK ČR

V mezinárodním měřítku:

- Člen čs. delegace na ustavujícím kongresu MaB, Paříž 1970
- Dtto na dalších mezinárodních setkáních MaB u nás (např. Třeboň 1987, Čes. Budějovice 1989) a v zahraničí; po r. 1989 jak MaB celkově, tak EuroMaB Spolupráce s francouzským NK MaB: BR Vosges du Nord 1995; BR Křivoklátsko 2001; BR Mer d'Iroise 2002
- 1990 – 98: Hostitel mezinárodních setkání MaB v ČR, např. v CHKO/BR Bílé Karpaty 1997
- Řešení celosvětových nejasností v pojetí biosférických rezervací
- *Odras u nás: E. Novákovou navržen výstižný český termín „biosférické fondy“, ale neujal se. Uplatněn ve filmu „Život jedné krajiny“, scénář J. Jeník, režie M. Spurný, J. Černoušek, 1982*

Vývoj pojetí biosférických rezervací:

- BR a jejich světová síť hlavním zájmem MaB cca od r. 1982

dnes má Světová síť **686**
biosférických rezervací MAB

- Spory o koncepci BR v 70.-80. letech: Národní parky *versus* ±antropogenní krajiny – nežádoucí překryv s IUCN
- Vystoupení J. Jeníka na 1. mezinárodním kongresu o BR, Minsk 1983, podpora komplexnímu pojetí BR
- Převládlo komplexní „evropské“ hledisko: BR = území se snahou o sladění ochrany přírody a udržitelného socio-ekonomického vývoje
- BR jako „vzorové laboratoře udržitelného rozvoje“ (podpořeno závěry konferencí OSN v Rio de Janeiro 1992, 2012)
- Důraz na udržitelné využívání přírodních zdrojů v souladu s přírodní hodnotou území: „Rámcový statut BR“ a „Sevillská strategie“ (obojí Sevilla 1995). - Podíl Jana Jeníka na obsahu těchto zásadních dokumentů MaB.

Shoda na třech hlavních funkcích biosférických rezervací (BR):

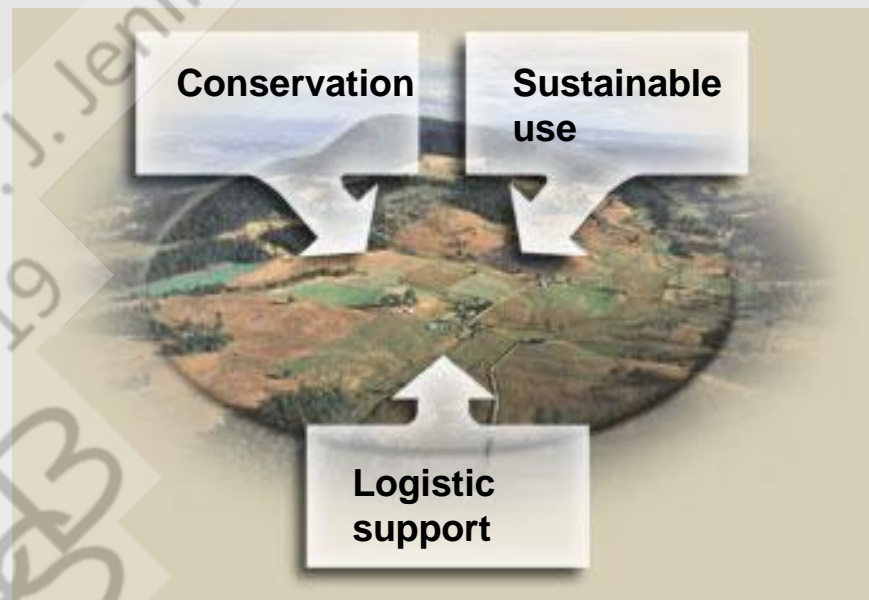
Definovány v „Rámcových stanovách BR“ (Sevilla 1995).

BR plní tři hlavní úlohy:

♦ Ochrana *in situ* přirozených a polopřirozených ekosystémů a krajiny

♦ Demonstrační území pro ekologicky a socio-kulturně udržitelné využívání území BR

♦ Logistická podpora výzkumu, monitorování, ekologické výchově a osvětě, výuce a výměně informací

Na čem se zejména podílel Jan Jeník ve vývoji MaB v mezinárodním měřítku?

- Člen byra koordinační rady MaB a mezinárodního poradního výboru MaB pro světovou síť BR, 1990-98
- Vedení delegace ČNK MaB na světových a evropských konferencích o BR: Minsk 1983, Sevilla 1995 – zvolen místopředsedou
- Podíl na vypracování „Rámcového statutu BR“, „Sevillské strategie“ pro BR a pojetí zonace BR, 1995
- Speciální mise pro UNESCO/MaB do BR ve světě
- **Vyznamenání: „Sultan Qaboos Prize for Environmental Preservation“ od UNESCO, 1993. („Ekologická Nobelova cena“)**

"The conservation of the environment is the responsibility of all of us, a responsibility that knows no political boundaries"

*His Majesty Sultan Qaboos Bin Said
Rio de Janeiro, Brazil, 1992*

Otázky:

- Trajektorie vývoje MaB od 1. kongresu v Minsku (1983) k „Sevillské strategii“ (1995), „Madridské deklaraci“ (2008) a „Limské deklaraci“ (2016)?
- Udržitelné využívání přírodních zdrojů BR v souladu s přírodními hodnotami území? - Viz „Rámcový statut BR“
- Nejasnosti a spory o pojetí biosférických rezervací (BR „tradiční“? vs. „nového typu“?)
- Obavy z opouštění priority ochrany přírody mezi třemi hlavními funkcemi BR v mezinárodním i národním měřítku?

Třeboňsko - Třeboň Basin BR

Dva póly CHKO/BR Třeboňsko:

Foto M. Hátle

Foto J. Ševčík

Foto M. Hátle

DÍKY!

Závěr: Pozdrav z Krkonoš: Studniční hora a její „zahrádky“

Foto M. Studnička

Biosférické rezervace České republiky - současný stav

